

SSCB'NİN DAĞILMASI

- SSCB'nin dağılması süreci, **1985** yılında **Mihail Gorbaçov**'un SSCB liderliğine gelmesi ile başlamıştır.
- Gorbaçov SSCB ekonomisindeki kötü gidişi durdurabilmek ve SSCB içindeki diğer pek çok sorunu çözebilmek için bazı reformlara girişti.

Bu reformlar iki adımda gerçekleştirildi:

1. Prestroyka: Tekrar yapılanma,

2. Glasnost: Açıklık ve şeffaflık

- Bu reformlar SSCB'nin kötü gidişatını durdurmak yerine dağılma sürecini hızlandırdı.
- İlk olarak Letonya, Estonya ve Litvanya**'da (Baltık ülkeleri) bağımsızlık hareketleri başlamıştır. Bu ülkeler, 1990 yılında bağımsızlıklarını ilan etmişler; Gorbaçov bağımsızlık ilanlarına tepki göstermiştir.
- Ermenistan**, SSCB'ye bağlı kalmak şartıyla 10 Ağustos 1999'da bağımsızlığını ilan etmiş, 31 Mart 1991 yılında ise **Gürcistan**'ın bağımsızlığını ilan etmesi ile SSCB'nin dağılması süreci hız kazanmıştır.
- Rusya Federasyonu** devlet başkanı **Boris Yeltsin**, Mart 1991'de Gorbaçov'un istifasını istemiştir.
- 16 Ağustos 1991 yılında Radikal komünistler askeri darbe yaparak Gorbaçov'u düşürmeye çalışmışlar; Kremlin Sarayı'na 1917 İhtilali öncesindeki Rus bayrağı çekilmiştir.
- Komünist Partisi genel sekreterliğini bırakan Gorbaçov, sadece devlet başkanlığı görevini sürdüreceğini açıklamıştır.
- 24 Ağustos'ta **Ukrayna** bağımsızlığını ilan ederken 25 Ağustos'ta da **Beyaz Rusya** bağımsızlığını ilan etmiştir.
- 29 Ağustos'ta **Sovyet Komünist Partisi** resmen kaldırılmıştır. Böylece, SSCB'nin dağıldığı yıl **1991** olarak kabul edildi.

NOT: SSCB dağılırken diğer uydu devletler gibi **Orta Asya Türk Cumhuriyetleri** de bağımsızlıklarına kavuştu.

BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU (BDT)

- 1991 yılının 8 Aralık günü Rusya Federasyonu, Beyaz Rusya ve Ukrayna SSCB'nin sona erdiğini ilan etmiş Bağımsız Devletler topluluğunu (BDT) kurduklarını açıklamıştır.
- Gorbaçov bu kararı tanımamıştır. Gorbaçov'un bu tavrına karşılık SSCB'yi oluşturan 15 ülkeden 11'inin katılımıyla 21 Aralık 1991 yılında Kazakistan'ın başkenti **Almata'da zirve toplantısı** yapılmıştır.
- Zirve toplantısına katılan ülkeler: Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Gürcistan, Özbekistan, Azerbaycan, Tacikistan.

SSCB'NİN SONU

- Alma Ata toplantısı ile 21 Aralık 1991 tarihinde SSCB fiilen sona ermiştir.**
- Bağımsız Devletler Topluluğunu oluşturan devletlerin devlet başkanları 30 Aralık 1991 tarihinde Sovyetlere ait bütün kurumların varlığına son verilmesine ve yerine yeni kurumların oluşturulmasına karar vermişlerdir.
- Gorbaçov, BDT'nin kurulmasından sonra SSCB devlet başkanlığından istifa etmiştir.

SSCB'NİN DAĞILMASININ AVRUPAYA ETKİLERİ

MACARİSTAN; 9 Ekim 1989'da Macaristan Komünist Partisi Marksizmden vazgeçerek Macaristan Sosyalist partisi ismini almıştır. Ülke Çok partili sisteme geçiş yapmıştır.

POLONYA; 6 Ocak 1990'da Komünist Partisi kendini fesh etmiş ve sosyal Demokrasi Partisi ismini almıştır.

ÇEKOSLAVAKYA; 29 Mart 1990 adını Çekoslovak Federal Cumhuriyeti olarak

değiştirmiş ve Komünist Partisi'nin varlığı son bulmuştur.

BULGARİSTAN; 15 Ocak 1990'da Komünist Partisi'nin yönetimindeki tekeline öngören madde anayasadan çıkarılmıştır.

ROMANYA; 1990 yılı mayıs ayında demokratik ve serbest seçimler yapılmıştır.

ALMANYA; 3 Ekim 1990 yılında Doğu Almanya ve Batı Almanya birleşmiştir.

ARNAVUTLUK; 1990 yılı Aralık ayında siyasi partilerin kurulmasına izin verilmiştir.

BAĞIMSIZ OLAN TÜRK CUMHURİYETLERİ

1. AZERBAYCAN

- 30 ağustos 1991 yılında bağımsızlığını ilan etti.
- **Başkenti Bakü**'dür.
- 1991 yılının Eylül ayında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerini **Ayaz Muttalibov** kazandı.
- İkinci Cumhurbaşkanlığı seçimini Halk Cephesi lideri **Ebulfeyz Elçibey** kazandı.
- Elçibey, Haziran 1993'te gerçekleşen darbe üzerine Nahçıvan'a sığındı.
- 1993 yılında üçüncü cumhurbaşkanlığını kazanan **Haydar Aliyev** döneminde **BDT**'ye üye oldu.
- **İlham Aliyev** ise Azerbaycan'ın dördüncü cumhurbaşkanı olmuştur.
- Azerbaycan ekonomisi temelde petrole dayalıdır ve dünyanın önemli Petrol üreticileri arasında yer alır.

KAZAKİSTAN

- 1991 yılında bağımsızlığını ilan etti.
- Kurulduğunda başkenti **Almaatı** iken, 1998 yılında **Nur-Sultan** (Eski adı Astana) olmuştur.
- **Nursultan Nazarbayev** devlet başkanıdır.

- 1991 tarihinde **Semey nükleer deneme alanını** kapatarak Dünya tarihindeki ilk defa gönüllü olarak kendi nükleer silah deposundan vazgeçen ülke olmuştur.

KIRGIZİSTAN

- 1991 yılında bağımsız oldu.
- Başkenti **Bişkek**'tir.
- 1991 yılının Ekim ayında yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerini **Askar Akayev** kazanmıştır.
- Mayıs 1993'te yürürlüğe konan anayasa ile yönetilmektedir.

ÖZBEKİSTAN

- 31 Ağustos 1991'de bağımsızlığını ilan etti.
- Bakenti **Taşkent**'tir.
- 1991 yılı cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Gorbaçov tarafından 1990'da Özbekistan Komünist Partisi liderlerliğine getirilen **İslam Kerimov** kazanmıştır.
- 1992 yılında yürürlüğe giren anayasa ile yönetilmektedir.

TÜRKMENİSTAN

- 27 Ekim 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan etti.
- Başkenti **Aşkabat**'tir.
- Türkmenistan'ın SSCB zamanında ve bağımsız olduktan sonra tek egemen gücü **Saparmurat Niyazov** (Türkmenbaşı) idi.
- Devletin en üst yöneticisi olan Cumhurbaşkanı geniş yetkilere sahiptir.
- Saparmurat Niyazov'un 2006 yılında hayatını kaybetmesi üzerine yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerini **Gurbanguli Berdi Muhammedov** kazanmış ve 2017 yılı itibarıyla görevini sürdürmektedir.
- 1992 yılında yürürlüğe konan anayasa ile yönetilmektedir.

TÜRK CUMHURİYETLERİ İLE İLİŞKİLERİMİZİ ARTIRMAYA YÖNELİK KURULUŞLAR

- Türkiye, ortak tarih ve kültüre sahip olduğu başta Türk Cumhuriyetleri olmak üzere pek çok ülke ile kuvvetli bağlar kurmaya çalıştı. Bu amaçla önce siyasi; Ardından kültürel ve ekonomik ilişkiler kuruldu. Bu ilişkileri artırabilmek için çeşitli kuruluşlar kuruldu.

Bu kuruluşlar:

TİKA (TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI)

- Başta Türk cumhuriyetleri olmak üzere ülkemizin tarihi ve kültürel bağlarla bağlı olduğu ülkelerle güçlü bir işbirliği için 1992 yılında kurulmuştur.
- İlk TİKA Ofisi Türkmenistan'da açıldı.
- Cumhurbaşkanlığı'na bağlıdır. Avrupa, Asya ve Afrika olmak üzere 3 kıta ve 37 ülkede görev yapmaktadır.

TİKA'nın amaçları:

Türk cumhuriyetlerinin;

- Kendi milli kimliklerini inşa etmesi,
- Teknik ve altyapı eksiklerini gidermesi,
- Kendi sosyal yapılarını üretmesi,
- Kültürel ve siyasi yönlerini geliştirmesi,

TİKA; Sağlık, eğitim, maliye, turizm, sanayi ve tarımsal kalkınma, alanlarında birçok proje gerçekleştirmiştir.

YTB (YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI)

- 2010'da başbakanlığa bağlı bir müsteşarlık olarak kurulmuştur.
- Kuruluş amacı;** Yurtdışındaki Türk vatandaşlarına, kardeş topluluklara ve Türkiye'de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilere yönelik çalışmalar düzenlemek ve geliştirmektir.

TÜRKSOY

- Türk Dünyası'nın **UNESCO**'sudur.
- 1993'de Türkiye, Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan, Kazakistan ve Kırgızistan'ın kültür bakanlarının imzası ile kurulmuştur.

TÜRKSOY'un amacı:

- Türk halklarının kardeşliğini güçlendirmek,
- Ortak Türk kültürünü gelecek nesillere aktarmak,
- Ortak Türk kültürünü Dünya'ya tanıtmak

YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ

- 2019'da faaliyetlerine başlamıştır.
- Yunus Emre Vakfı'na bağlıdır.
- Yurt Dışında 50'den fazla kültür merkezi bulunmaktadır.

Faaliyetleri:

- Yurtdışında kurduğu merkezlerde **yabancılar Türkçe öğretimi** yapmaktadır.
- Türkiye'nin tanıtımı için kültür ve sanat faaliyetlerini yürütmektedir.
- Yine Türkiye'nin tanıtımı için bilimsel çalışmalara destek vermektedir.

İKİ ALMANYA'DAN TEK DEVLETE

- İkinci Dünya Savaşı sonunda Batı bloğuna dâhil olan **Federal Almanya** ile SSCB uyduyu olarak kurulan **Demokratik Almanya**'nın birleştirilmesi Soğuk Savaş döneminin önemli sorunlarından biri olmuştur.
- 1989 yılında SSCB uyduyu olan Demokratik Almanya'nın vatandaşlarından ülkeden çıkış vizesi verilmemesi üzerine on binlerce kişinin batılı ülkelerin büyükelçilerine sığınarak iltica talebinde bulunması Uluslararası bir sorun haline gelmiştir.
- Batılı devletler sorun karşısında Demokratik Almanya ve SSCB'ye baskı yapmış ve halkın özgürlük hareketlerine başlaması sonucu 9 Kasım'da Berlin Duvarı geçişlere açılmıştır.

- İki Almanya arasında geçiş serbestliği başlamış **Berlin Duvarı 14 Ocak 1990**'dan sonra yıkılmaya başlamıştır.
- Federal Almanya başkanı Helmut Kohl, iki Almanya'nın birleşmesi için önce sıkı bir işbirliğini sonra da aşamalı şekilde birliği öngören planı SSCB'nin de kabul etmesi ile 3 Ekim 1990'da iki Almanya resmen birleşmiştir.

AVRUPA BİRLİĞİ

- 7 Şubat 1992 yılında imzalanan Kasım 1993'te yürürlüğe giren **Maastricht Antlaşması** ile Avrupa Topluluğu, Avrupa Birliği adını almıştır.
- 1995 ve 2004 yılında yeni üyeler katılmış ve üyeler arasındaki ekonomik farklılıklar yeni yapısal programların uygulanmasını zorunlu kılmıştır.

MAASTRICHT KRİTERLERİ

- Hollanda'nın Maastricht kentinde imzalanan Maastricht Antlaşması ile parasal (**Euro**) ekonomik birliğin kademeleri belirlendi.
- Para birliğine geçiş sürecinde üye ülkeler arasındaki farklılıklar belirlendi. Bu kriterlere uyulmadığında uygulanacak yaptırımlar belirlendi.

KOPENHAG KRİTERLERİ

- 22 Haziran 1993 tarihinde yapılmıştır.
- Bu zirvede Avrupa Birliği genişlemeye karar vererek; Bu genişlemenin Doğu Avrupa Devletlerini içine alacağı kabul edilmiştir.
- Aday ülkelerin, tam üyelik için karşılması gereken kriterler belirlenmiştir.

Bu Kriterler;

- Demokrasi
- Hukuk üstünlüğü
- İnsan hakları
- Azınlık hakları
- İşleyen bir piyasa ekonomisi alanlarında **belirli bir seviyeye gelmiş olmalarıdır.**

TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ

DİKKAT: Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik süreci, ders kitaplarımızda **"Uzun İnce bir Yol"** ifadesiyle yer almaktadır. Avrupa Birliği, ne Türkiye'yi kendisinden uzaklaştırmayı göze alabilmekte; Ne de tam üyeliğe kabul etmektedir.

ANKARA ANTLAŞMASI VE KATMA PROTOKOL

- Türkiye, Temmuz 1959'da AET'ye tam üyelik için başvuruda bulunmuştur.
- AET tarafından Türkiye'ye verilen cevap Türkiye'nin Kalkınma düzeyinin tam üyeliğin gereklerini yerine getirmeye yeterli olmadığını belirtmiştir.
- Tam üyelik şartlarını Türkiye karşılayana kadar geçerli olacak bir **Ortaklık Antlaşması** imzalanması önerilmiştir.
- 12 Eylül 1963 yılında **Ankara Antlaşması** imzalanmıştır.
- AB ile sadece ekonomik olan sorunlar 1980 yılında Yunanistan'ın tam üye olması ile siyasi bir boyutta kazanmıştır.
- Bu sorunun nedeni AB'ye üyeliğin kabulü için oy birliği şartı ve diğer üyeler gibi Yunanistan'ın da veto hakkı vardır. Kendi çıkarları için Yunanistan'ın veto hakkını bir koz olarak kullanması sonucu Topluluk ile Türkiye arasındaki ilişkiler durma noktasına gelmiş mali işbirliğine son verilmiştir.
- Katma Protokolü'nün sadece ticari hükümleri işlemeye devam etmiş diğer hükümleri etkisiz kalmıştır.

TÜRKİYE'NİN GÜMRÜK BİRLİĞİNE GİRİŞİ

- 14 Nisan 1987 yılında Türkiye tekrar AB'ye tam üyelik müracaatında bulunmuştur.
- Komisyon tarafından 1989'da verilen cevapta Türkiye'nin AB'ye üyelik hakkı kabul edilse de gelecekteki genişleme sürecine kadar beklemesi ve Gümrük Birliği sürecini tamamlaması önerilmiştir.
- Türkiye ile AB arasındaki **Gümrük Birliği 1 Ocak 1996**'da yürürlüğe girmiştir.

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GENİŞLEME SÜRECİ VE TÜRKİYE

- **1993 Kopenhag Zirve** toplantısında Avrupa Birliği'nin aldığı kararlar ile eski Varşova Paketi ülkeleri olan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini de içine alan bir genişleme süreci başlamıştır.
- Türkiye ise genişleme kapsamına alınan ülkeler içerisine alınmamıştır.
- 12-13 Aralık **1997** tarihinde **Lüksemburg**'da yapılan Avrupa Birliği Zirvesi'nde Türkiye'nin tam üyeliği yine teyit edilmiştir.
- Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerin gelişmesinin Türkiye'nin siyasi ve ekonomik reformların sürdürmesine Yunanistan ile iyi ilişkiler içerisinde olmasına ve Kıbrıs sorununun çözümü için BM gözetiminde ki müzakereleri desteklemesine bağlı olduğu vurgulanmıştır.
- 15-16 Haziran **1998** yılında yapılan AB **Cardiff Zirvesi**'nde adayların tam üyeliğe hazırlanma durumunu incelemek için kurulan gözden geçirme mekanizmasına Türkiye de dâhil edilmiştir. Ayrıca Zirvede Türkiye'yi tam üyeliğe hazırlamak için sunulan Avrupa stratejisi onaylanmıştır.
- 10-11 Aralık **1999** yılında **Helsinki**'de toplanan AB, Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinde Türkiye oy birliği ile Avrupa Birliği'ne aday ülke olarak kabul edilmiştir.

YENİ OLUŞUM SÜRECİNDE BALKANLAR

YUGOSLAVYA SOSYALİST FEDERAL CUMHURİYETİ'NİN DAĞILMASI

- Yugoslavya; **Hırvatistan, Slovenya, Sırbistan, Bosna-Hersek, Karadağ ve Makedonya**'nın birleşmesi ile oluşan federal bir devlettir. 1980'de devlet başkanı **Tito**'nun ölümü dağılma sürecini başlattı.
- Önce **Slovenya**, arkasından **Hırvatistan** 1991'de bağımsızlığını ilan etti. Yugoslav

ordusunun Sırp komutanlığı Slovenya'ya girdi. Böylece Yugoslavya iç savaşı başladı.

- Aynı yıl Bosna-Hersek ve Makedonya'da bağımsızlıklarını ilan etmiş Yugoslavya'yı oluşturan altı devletten dördü; **Hırvatistan, Makedonya, Slovenya ve Bosna-Hersek** devletten ayrılmıştır.
- 27 Nisan 1992 yılında Sırbistan ve Karadağ **Yugoslavya Federal Cumhuriyeti**'ni; Temmuz 1992'de Hırvatistan'ın desteğini alan Bosnalı Hırvatlar ise **Hersek Bosna Cumhuriyeti**'ni kurmuşlardır.

BOSNA-HERSEK SAVAŞI

- Ocak 1993 yılında Sırlara karşı birlikte mücadele eden Boşnak ve Bosnalı Hırvatlar anlaşmazlığa düşerek kendi aralarında savaşılmaya başlamıştır.
- Bu olay Sırların işini daha da kolaylaştırdı.
- **Saraybosna, Gorajde, Serebrenika, Tuzla, Zepa ve Bihac** 1993 yılında BM Güvenlik Konseyi tarafından güvenli bölge ilan edilmiştir.
- 1994 yılının Şubat ayında Saraybosna'daki **Pazaryeri patlamasında** sivillerin ölmesi ve yaralıların olması NATO'nun tepkisine neden olmuştur.

SREBRENİTSA KATLIAMI

- 1995'te Sırp ordusu Bosna-Hersek'in Srebrenitsa kentini işgal etti. Ancak olay işgalle sınırlı kalmadı ve bir katliama dönüştü.
- **Ratko Miladiç (Sırp Kasabı)** komutasındaki ağır silahlı Sırp ordusu ve **Akrepler** denilen katillerden, Birleşmiş Milletler Barış gücünün gözü önünde binlerce insanı katletti.
- Bu olay, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da yaşanan en büyük insan katliamı ve etnik soykırımdır.

DİKKAT: "MAVİ KELEBEĞİN İZİNDE": Sırp katliamları ve toplu mezarlar mavi kelebekler sayesinde keşfedilmiştir. Toplu mezarların

olduğu yerlerde toprağın yapısının değiştiği, mezarların üzerinde farklı bitkiler oluştuğu belirlenmiş. Bu bitkilerden yayılan kokunun mavi kelekleri çektiği fark edilmiş. Bugüne kadar bulunan 500'ün üzerinde toplu mezarın 300'ü mavi kelekler sayesinde bulunmuş.

- Yugoslavya federal Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı **Slobodan Miloşević** ve Hırvatistan Cumhurbaşkanı France Tucman ve eski Bosna Hersek Cumhurbaşkanı **Aliya İzetbegović** tarafından 14 Aralık 1995'te **Dayton Antlaşması** imzalanarak Bosna Savaşı sona ermiştir.

NOT: ALİYA İZZETBEGOVİÇ (BİLGE KRAL):

Bosna-Hersek halkının bağımsızlık mücadelesine önderlik etmiş, ilk Cumhurbaşkanı olmuştur. Aliya İzetbegović aynı zamanda 20. yüzyılın önemli Müslüman düşünürlerinden birisidir.

NOT: Yugoslavya'nın parçalanış sürecinde çatışma olmayan tek ülke **Makedonya'dır**.

ARNAVUTLUK'TA DEMOKRATİKLEŞME SÜRECİ

- Arnavutluk, **Enver Hoca** önderliğinde İtalyan ve Almanlara karşı mücadele vermiş; Savaş sonunda Komünist Partisi'nin yönetimine girmiştir.
- Başlangıçta SSCB ile iyi ilişkiler kuran Arnavutluk, 1961 yılında SSCB'den uzaklaşmış ve Avrupa'da yalnız kalmıştır.
- Çin, Adriyatik Denizi kıyısında kendisine bir üst verilmesini istemiş bunun sonucunda Arnavutluk'a önemli iktisadi yardımlarda bulunmuştur. Ancak 1976'da Çin'de başlayan reformlar ikili arasındaki iyi ilişkileri olumsuz etkilemiş ve Arnavutluk içinden uzaklaşmıştır.
- Enver Hoca'nın ölümünden sonra Arnavutluk Komünist Partisi liderliğine ve devlet başkanlığında **Ramiz Alia** gelmiştir.
- Enver Hoca başkanlığında dışı kapalı bir politika izleyen Arnavutluk, Ramiz Alia

Başkanlığının ilk yıllarında da aynı politikayı takip etmiş bu yüzden Arnavutluk SSCB'de başlayan değişimlerden etkilenen son devlet olmuştur.

- Avrupa'da ve Balkanlar'da meydana gelen gelişmeler üzerine Ramiz Alia Sosyalist rejimi yumuşatmaya yönelik tedbirler almak zorunda kalmıştır.
- Alia, dış ülkeler ile ilişkilerini geliştirmiş; Uzun zamandır dış dünyaya kapalı olan Arnavutluk'un politikasını tamamen değiştirmiştir.
- 22 Mart 1992 yılında gerçekleşen seçimde Demokrat Parti birinci olmuş ve Sosyalist Parti iktidarı son bulmuştur.
- Demokrat Parti liderliğinde bir hükümet kurulmuş bu durum üzerine Ramiz Alia istifa etmek zorunda kalmıştır.
- Arnavutluk Cumhurbaşkanlığına Demokrat Parti lideri **Sali Berişa** seçilmiştir.

ORTADOĞU'DAKİ GELİŞMELER

I. KÖRFEZ SAVAŞI

- Irak, (**Saddam Hüseyin**) Kuveyt'in Osmanlı Devleti döneminde Basra Vilayetine bağlı bir kaza olduğunu dolayısıyla Kuveyt'in Irak'a bağlı olması gerektiğini öne sürmüştür.
- Ayrıca Irak'ın İran ile sekiz yıl savaşmış olması büyük ölçüde borçlanmasına neden olmuştur.
- Batılı ülkelerden istediği krediye olumsuz cevap alan Irak, Kuveyt'in günlük limitten fazla petrol çıkartarak kendisini zarara uğrattığını iddia ederek bu devletten 24 milyar dolar istemiştir.
- İsteklerinin olumsuz karşılanması üzerine Irak birlikleri 2 Ağustos 1990 günü Kuveyt topraklarına girerek ülkeyi kendi topraklarına kattığını ilan etmiştir.
- Dünya Petrol rezervinin yüzde 60'ından fazlasının burada bulunması ve Ortadoğu'daki bu statü değişimi başta ABD

olmak üzere batılı devletlerin çıkarları ile de yakından ilgilidir.

- Bölgenin işgal edilmesi Irak'ı kendileri için bir tehdit unsuru olarak gören **İran, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri** başta olmak üzere bölge ülkelerinin politikalarıyla da uyuşmuyordu. Bu nedenlerden dolayı Irak'ın Kuveyt'i işgali ile başlayan Körfez krizi aynı zamanda bir dünya sorunu haline gelmiştir.
- 5 Ocak 1991'den itibaren Amerika ve İngiliz uçakları Irak'ın askeri noktalarını bombalamaya başladı. Bu saldırıya "**Çöl Fırtınası Harekâtı**" denmiştir.
- Şubat ayı başlarında Irak askerleri Kuveyt'teki Petrol kuyularını ateşe vermeye başlamıştır. Bunun üzerine 24 Şubat'ta koalisyon Kuvvetleri Kara Harekâtını başlatarak kısa sürede Irak ordusunu kısıp almıştır.
- 28 Şubat 1991'de Irak'ın Ateşkes isteği üzerine koalisyon güçleri kare harekâtını durdurmuştur.
- BM, Irak hükümetine 36. paralelin Kuzeyi ile 32. paralelin güneyine uçak ve ağır silah geçirmeme yükümlülüğü getirmiştir.
- 1991'de Irak'ın bu karara uyup uymadığını kontrol etmek için uluslararası **Çekiç Güç** kurulmuştur.

NOT: Merkezi Türkiye'deki **İncirlik Üssü** olan bu güç; Amerikan, İngiliz, Fransız ve Türk Hava birliklerinden oluşmuştur.

II. KÖRFEZ SAVAŞI

- Irak'ta nükleer-kimyasal silah olduğu iddiası ve silah gücünü BM'nin denetlenmesine izin vermemesi üzerine başlamıştır.
- ABD ve İngiltere, Irak'ın tepkisi üzerine Irak'a güç kullanılmasını bir tasarı olarak sunmuş fakat Almanya, Rusya, Fransa, Belçika, Çin, Suriye başta olmak üzere Güvenlik Konseyinin çoğunluğu Irak'a güç kullanılmasına karşı çıkmış bu nedenle tasarı onaylanmamıştır.

- İslam ülkelerinin tamamı Türkiye de dahil olmak üzere güç kullanımına karşı çıkmışlardır.
- Güvenlik Konseyi'nde Irak'a zaman verilmesi konusu tartışılırken ABD ve İngiltere tarafından saldırı başlamıştır.
- 9-10 Nisan'da ABD ve İngiliz Kuvvetleri Bağdat'a girmiştir.
- Irak yönetimi fazla bir direnç gösterememiş ve **Devlet Başkanı Saddam Hüseyin** 30 Aralık 2006'da idam edilmiştir.

FİLİSTİN SORUNU VE ORTA DOĞU BARIŞ GÖRÜŞMELERİ

- 29 Kasım 1947'de BM, Filistin topraklarını paylaşmıştır; Kudüs, uluslararası statüye tabi tutulmuş ve 14 Mayıs 1948'de İsrail Devleti kurulmuştur.
- Filistin halkı, 1948 yılında yapılan Arap-İsrail Savaşı'nda topraklarının işgal edilmesi üzerine **mülteci** konumuna düştü.
- Filistin meselesi Arap devletleri tarafından çözümlenmek istenmiş; II. Arap-İsrail Savaşı'ndan sonra Filistin'i kurtarmak için çeşitli örgütler (Hamas, El-Fetih v.b) kurulmuştur.
- Bu örgütler, 1967 Savaşı'nda batı Şeria ve Gazze Şeridi'nin İsrail'in eline geçmesiyle insan kaynağını büyük ölçüde kaybedince 1964'te **Yaser Arafat** önderliğinde, **Filistin Kuruluş Örgütü** (FKÖ) çatısı altına birleşmişlerdir.
- 1982'de **Reagan planı**, Batı Şeria'nın İsrail tarafından güvenlik içinde yönetilmesini ortaya koyarken aynı yıl yapılan Arap Zirvesinde ortaya koyulan

FEZ planı ile de;

1. İsrail'in Kudüs dâhil 1967 yılında işgal ettiği topraklardan çekilmesi,
2. Üç dinin Kudüs'te dinsel törenlerinin yapılması.
3. Bağımsız bir Filistin Devleti kurulması ve başkentinin Kudüs olması,

4. Filistin halkının meşru temsil etme hakkının FKÖ'de olması gibi kararlar alınmıştır.
- Zaman zaman ayrılık ve sorunların yaşandığı FKÖ de 1987 Cezayir toplantısı ile yeniden birlik sağlanmıştır.
- FKÖ'nün Yönlendirmeleri sonucu işgal altındaki Filistin topraklarından ayaklanma başlamıştır.
- Filistin Ulusal Konseyi tarafından 14 Kasım 1988'de bağımsız Filistin Devleti ilan edilmiştir. 1989 yılında Yaser Arafat Filistin Devleti başkanlığına seçilmiştir.
- Ekim 1991'de yapılan **Madrid Konferansı** İsrail ile Filistin'e ilk kez yüz yüze görüşme imkânı sağlamıştır.
- 1993 yılında yapılan **Oslo görüşmeleri** sonucunda FKÖ İsrail'i; İsrail'de FKÖ'yü Filistin halkının temsilcisi olarak tanımıştır.
- İsrail, güvenlik gerekçesi ile 2002 yılında **Batı Şeria** ile arasında sınır boyunca **büyük bir duvar** inşa inşasına başlamıştır.
- 2004 yılında İsrail Gazze Şeridi'ndeki Yahudi yerleşmelerinin boşaltılacağını açıklamış; Bu durum sonucu Gazze'ye saldırılar yeniden başlamıştır.
- **Refah operasyonu** adı verilerek başlayan saldırılar, Yaser Arafat'ın ölümü sonrasında Filistin devlet başkanı olan **Mahmut Abbas** tarafından İsrail'le Ateşkes imzalanması ile son bulmuştur.
- 2007 yılı sonlarında İsrail ile Filistin arasında İki devletli çözüm esasına dayanan **Anna Polis toplantısı** yapılmış fakat sonuç alınamamıştır.
- 2008 yılının sonlarına doğru İsrail'in muhalif Filistinli örgütleri gerekçe göstererek Gazze üzerine başlattığı saldırılar sonucunda çoğunluğun sivil olmak üzere yüzlerce insan hayatını kaybetmiştir.

NOT: İsrail, 31 Mayıs 2011 yılında Gazze'ye yardım malzemesi götüren **Mavi Marmara** isimli gemiye uluslararası sularda askeri operasyon yaparak 9 Türk vatandaşının şehit etmiştir. Tüm dünyanın bu olaya karşı tepki

göstermesi ile İsrail ve Türk ilişkileri koptu. İsrail Bu olaydan 2 yıl sonra **Türkiye'den resmen özür diledi** ve şehit edilen vatandaşların yakınlarına da tazminat ödemeyi kabul etti.

AFGANİSTAN'DAKİ GELİŞMELER

- 1989 yılının Şubat ayında SSCB birliklerinin çekilmesinden sonra SSCB destekli Afgan hükümeti ile Mücahitler arasında çatışmalar başlamıştır.
- Mücahitler, 1992 yılında bu savaştan galip çıkmış ve kendi aralarında bölünerek iktidar mücadelesine başlamışlardır.
- Bu karışıklıktan faydalanan **Molla Muhammet Ömer** liderliğindeki **TALİBAN** Grubu, 1996'da Merkezi Kabil olmak üzere ülkenin yaklaşık yüzde yetmişini kontrolü altına alarak İslam devletini kurmuştur.
- Taliban yönetimine karşı olanlar ise **Ahmet Şah Mesut** liderliğinde 45.000 kişilik askeri güç ile ülkenin kuzeyinde toplanarak **Kuzey İttifakı** adı altında örgütlenmiştir.
- 11 Eylül 2001'de ABD New York şehrinde Dünya Ticaret Merkezi'ne ve ABD savunma Bakanlığı'na bir terör saldırısında bulunulmuştur.
- ABD saldırıların sorumlusunun Afganistan'da bulunduğu iddia ederek kendisine teslim edilmesini istemiş ve Taliban yönetiminin olumsuz cevap vermesi üzerine 7 Ekim 2001 tarihinde Afganistan'a hava taarruzu başlatmıştır.
- Kuzey ittifakı da harekâta karadan destek vermiştir.
- Hava operasyonları karşısında çaresiz kalan Taliban yönetimi Kasım 2001'de yönetimden uzaklaştırılmıştır.
- Taliban yönetimi yıkılarak yerine **Hamid Karzai** liderliğindeki hükümet 22 Aralık 2001'de göreve başlamıştır.